

УДК 342.8

ВИБОРЧЕ ПРАВО – ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА**THE ELECTORAL LAW IS THE BASIS OF A DEMOCRATIC SOCIETY****Скоруно В.О.,**
студент*ПВНЗ «Кропивницький інститут державного
та муніципального управління»*

Стаття висвітлює питання виборчого права, яке є ключовим не лише для України, але і для усього світу. Дослідження покликане дати оцінку рівню виборчого права як основи демократії. Була проаналізована роль людини як частини суспільства. Запропоновано можливі варіанти поліпшення права голосу.

Ключові слова: виборче право, право голосу, демократія, політична реклама, виборчі технології.

Статья рассказывает о проблеме избирательного права, которое является ключевой не только для Украины, но и для мира в целом. Данное исследование предназначено для оценки уровня избирательного права как основы демократии. Анализируется роль человека как части общества. Предложены возможные варианты улучшения права голоса.

Ключевые слова: избирательное право, право голоса, демократия, политическая реклама.

Abstract the article talks about the issue of electoral law, which is key not only for Ukraine, but also for the world as a whole. The research designed to assess the level of electoral law as the basis of democracy. The role of man as a part of society was analyzed. Possible options for improving the voting power are proposed.

Key words: electoral law, voting power, democracy, political advertising, election technologies.

Постановка проблеми. Питання вибору постає перед нами щодня: чи то купівля нового одягу, чи голосування за нового президента країни.

Держава визначила своєю головною цінністю людину, а джерелом влади – народ. Ось чому тема виборчого права, його захищеність та функціонування має пріоритетне значення для держави.

Виборче право – основа демократії, оскільки воно покликане регулювати основний механізм демократії – вибори. В основі демократичного суспільства лежить принцип влади народу, який знайшов відображення у вигляді волевиявлення громадян шляхом голосування.

Стан опрацювання. Питанням виборчого права, його походження, ефективності та захищеності присвячені праці таких вчених: І.І. Климкова, М.А. Остапенко, К.О. Ващенко, В.О. Корнієнко та ін.

Метою статті є аналіз ефективності роботи виборчого права в умовах демократичного суспільства, визначення основних аспектів впровадження права голосу для кожного, побудова можливих шляхів покращення системи виборчого права для усіх громадян в умовах ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. «Ще до того, як перший виборець проголосує або перший бюлетень буде порохований, можливості демократичної політики вже обмежені і направлені у визначене русло. Виборчий процес розпочинається набагато раніше формальної стадії виборів, адже вибори не відбуваються у правовому чи інституційному вакуумі. Виборчий процес відбувається в рамках заздалегідь встановлених – і часто детально регламентованих – інституційних механізмів, що впливають на діапазон можливих результатів, яких можуть досягти формальні вибори і подальший політичний процес. Так виникає парадокс, що лежить в основі демократичної політики:

ця політика є частково змаганням за структуру державних установ, але водночас ці саме установи визначають правила, за яких відбувається таке змагання» [1].

Навіть відійшовши від реалій сьогодення з його проблематикою повсякденного вибору і повернувшись в епоху середньовіччя, ми так само зіштовхнемось із примітивними поняттями демократії. З початком зародження суспільства та базових цінностей особистості ми поволи усвідомлюємо і значення голосу. Тому завданням роботи є формування значення виборчого права у системі демократичного суспільства в Україні в умовах ХХІ ст.

Так первинне суспільство шляхом голосування обирало голову племені, тим самим наділяючи його певними повноваженнями. Лише з плином еволюційних процесів суспільство почне усвідомлювати вагомість цієї процедури як основи формування будь-якого суспільства.

На жаль, уроки історії залишаються лише пробліском минулого у свідомості діючих поколінь, які не усвідомлюють, що суспільні перевороти, які приводять до численних втрат, як і процес голосування, що є проявом демократії, мають однаковий результат, але досягають його абсолютно різними шляхами.

Як зазначає Ф. Грін, демократія – це «не тільки оспорюване поняття, але й надзвичайно неоднозначне». Слідуючи порадам Люс'єна Февра та Фернана Броделя, ключові слова наукового словника варто вживати лише після того, як з'ясуєте, звідки походить відповідне слово, який був його шлях до нас, чи не вводить воно нас в оману. Це особливо справедливо щодо такого неоднозначного терміна, як «демократія», який, як це не парадоксально, в сучасному використанні суттєво відрізняється від того поняття, яке він мав за свого народження у стародавній Греції. І тут дуже важливо не потрапити в пастку «позаджерельного

знання» чи тиранії «влади дефініцій». Адже конструювання історичного минулого невідворотно відбувається крізь призму сучасних переконань, термінології чи понять, якими оперує дослідник, що невідворотно веде до «зворотної проекції сучасності на минуле» [2, с. 265].

Чи варто розглядати поняття демократії як влади народу? Оскільки право обирати та бути обраним мають громадяни, які досягнули 18-річного віку. Таким чином, громадяни до повноліття не вважаються повноцінними користувачами привілеїв демократії суспільства, частиною якого вони є.

Відповідно до п. 2 ст. 22 Кримінального кодексу України з 14 років особи, що вчинили особливо тяжкі злочини, підлягають кримінальній відповідальності за вчинені умисні дії з усвідомленням можливих наслідків власних дій. З огляду на цю статтю у 14-річному віці громадяни України в змозі усвідомлювати відповідальність за власні дії за вчинення злочину, проте здійснити своє конституційно закріплене виборче право здатні лише через чотири роки.

Постає питання доцільності набуття активного виборчого права з досягненням повноліття. За останні роки ми маємо змогу спостерігати стагнацію молоді, що зумовлено їхньою пасивністю та небажанням втручатись у життя власної країни. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми може стати зниження віку для реалізації свого виборчого права до 16 років.

Наша країна прагне залучати міжнародних експертів, вивчати закордонний досвід та аналізувати помилки сусідніх держав, тому нами запропоновано проаналізувати досвід Бразилії, Аргентини та Еквадору, які знизили вік голосування з 18 до 16. Окремо варто виділити Бразилію, який став першою федеративною землею, що ввела закон про виборче право з 16 років, тоді як на решті території Німеччини він починається з 18.

Активне виборче право громадян (право голосу) як право публічного характеру покладає на державу певні обов'язки: не лише не перешкоджати його реалізації суб'єктові цього права, але й створити умови для усунення будь-яких перешкод у його здійсненні [3]. З огляду на цю тезу, забезпечення права голосу – основна мета держави на шляху до демократичного суспільства. Проте чи насправді ми спостерігаємо таку ситуацію нині в країні?

В Україні близько 1,5 млн осіб мають статус внутрішньо переміщених осіб. Нами вже було згадано, що держава визначає своєю головною цінністю народ, але як ми можемо з упевненістю говорити про демократію загалом, якщо основною її інституцією – правом голосу – володіють лише 1,2 млн внутрішньо переміщених осіб?

Недостатній рівень усвідомлення чи визнання вразливості соціальної групи внутрішньо переміщених осіб як державою, так і політичними суб'єктами об'єктивно ускладнює застосування позитивних дій щодо вирівнювання можливостей внутрішньо переміщених осіб під час реалізації ними своїх конституційних прав і свобод, хоча реалізація права голосу може стати ідеальним прикладом їхньої інтеграції у суспільство.

Якщо темою нашої доповіді обрано виборче право, варто звернути увагу, що не лише активне виборче право (право голосу на виборах) є її основною формою, але й пасивне виборче право, що є політичним правом громадянина [4].

Порівняно із суб'єктом активного виборчого права коло носіїв пасивного виборчого права може (однак не обов'язково має) бути обмежене деякими додатковими виборчими цензами, які, проте, не вважаються дискримінаційними. Такі цензи окреслюють суб'єкта цього права, встановлюючи умови володіння пасивним виборчим правом, та відмежовують коло осіб, які такого права не мають.

Якщо співвіднести питання віку з пасивним правом, то він не є загально визнаним. В. Шаповал зазначає: «Межа вікового цензу для тих, хто балотується, значною мірою визначається суб'єктивно, виходячи з доцільності» [5, с. 371]. Такий ценз, як правило, є вищим від вікового цензу для права голосу, що обґрунтовується раціональними аргументами. Слушно вважається, що підвищення вікового цензу для пасивного виборчого права «ґрунтується на тому, що управління державою, у тому числі законодавчий процес, має знаходитися в руках людей, які є політично зрілими, мають значний досвід розв'язання життєвих проблем, <...> володіють певною інформацією про навколишній світ, здатні усвідомлено з урахуванням інтересів народу, держави, суспільства приймати закони й інші рішення» [6, с. 81–82].

Польський науковець А. Кіселєвіч твердить: «Вік повсюдно визнається за показник життєвого досвіду, а також суспільної і політичної зрілості, а отже, кваліфікації, необхідної для виконання публічних функцій» [7, с. 64].

Питання виборчого права має стосуватись не лише безпосередньо тих, хто обирає, але і тих, кого обирають. Цей приклад зворотного зв'язку покликаний, насамперед, повернути довіру до кандидатів, що дасть змогу збільшити кількість осіб, реалізуючи це право.

Станом на сьогоднішній день, аналізуючи ситуацію українських президентських виборів 2019 р., варто сформулювати висновок, що агітація, яка здійснюється нині, комфортно адаптується до умов ХХІ ст.

Варто акцентувати на тому, що, навіть не користуючись такими шаблонними засобами піару, як телебачення та рекламні щити, лише за допомогою інтернету можна не лише привернути увагу, але і популяризувати свою діяльність. Цей приклад залучення передових технологій у кулі з якісною подачею дає змогу привернути увагу без залучення великих коштів власного та державного бюджету.

Вибори – це один із видів «політичних продажів». І щоб торгівля була успішною, потрібно знати бодай основні її закони, методи, технології, створити комунікаційне поле, де можна найкращим чином подати усі переваги «політичного товару».

Отже, в який спосіб виборчі технології створюють сприятливе поле для комунікації лідера та електорату? Для глибшого розуміння почнемо зі значення словосполучення, зокрема поняття «технологія». Слово походить від «техно» – мистецтво, майстерність і «логос» – наука, знання, має низку визначень. Технологія розуміється як сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення виробничих операцій [7, с. 32]. Саме поняття «технологія» досить широко вживається представниками західної політичної думки. Так, М. Дюверже, згадуючи явище пропаганди та політичної реклами, використовує цей термін [8, с. 653].

Висновки. Підбиваючи підсумки, варто окреслити значення виборчого права для демократії та суспільства загалом. Наше життя складається з низки повсякденних рішень і саме наш вибір вирішує долю майбутнього держави. Сьогодні, як ніколи, кожен громадянин нашої держави відчуває свою вагомість та значущість, проте кожен намагається робити вибір здебільшого у власних цілях, а не загальнодержавних.

Говорити про сутність виборчого права в Україні як ідеального способу вираження демократії зарано, проте післявиборча ситуація дає нам зрозуміти, що все ж таки громадяни цінують свою змогу реалізувати своє право голосу, проте наслідки цього рішення матимуть змогу оцінити лише наступні покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Issacharoff S. The Law of Democracy: Legal Structure of the Political Process Samuel Issacharoff, Pamela S Karlan, & Richard H Pildes 3d ed. New York : Foundation Press, 2007. P. 1.
2. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ : Критика, 2007. 368 с.
3. Existing Commitments for Democratic Elections in OSCE Participating States H. Balian e. a. Warsaw : OSCE/ODIHR, 2003. 84 p.
4. Ставнійчук М.І. Актуальні проблеми вдосконалення парламентського виборчого законодавства України. *Парламентаризм в Україні: теорія та практика* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 26 черв. 2001 р. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2001. С. 591–594.
5. Конституція України. Науково-практичний коментар / В.Б. Авер'янов та інші; редактована : В.Я. Тацій та інші. Харків : Право ; Київ : ІнЮре, 2003. 808 с.
6. Марцеляк О.В., Марцеляк С.М. Природа й види цензів у виборчому праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Ужгород, 2015. Випуск 33. С. 79–93.
7. Kodeks wyborczy. Komentarz LEX K. W. Czaplicki, e. a. Warszawa : LEX (Walter Kluwer), 2014. 1024 s.
8. Варій М.І. Політико-психологічні передвиборні та виборчі технології. Київ : Ельга, Ніка Центр, 2003. 400 с.
9. Дюверже М. Политические институты и конституционное право. *Дюверже М. Антология мировой политической мысли : В 5 т.* Москва : Мысль, 1997. Т. 2. С. 643 – 661.
10. Політологія для вчителя : навч. посібник для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. К.О. Ващенко, В.О. Корнієнка. Київ : Видавництво імені М.П. Драгоманова, 2011. 406 с.
11. Климкова І.І., Остапенко М.А. Вибори і виборчі системи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.
12. Арістова І.В., Ткаченко В.В. Теоретико-методологічні засади адаптації інформаційного законодавства України до міжнародних правових стандартів: правова природа, зміст та особливості. *Адаптація законодавства України до права Європейського Союзу*. 2016. № 1. С. 26–36.
13. Афанасьєва М.В. Виборча інженерія в Україні : монографія. Одеса : Юридична література, 2014. 384 с.
14. Баймуратов М.О., Алмохаммед М.А. Особливості входження норм міжнародного права в національне конституційне право України. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2016. № 2(34). С. 75–85.
15. Бернацький Б. Позбавлення та обмеження активного виборчого права у контексті міжнародних виборчих стандартів та демократичних принципів. *Український часопис міжнародного права*. 2016. № 3. С. 67–76.